

ODGOJ OBITELJI ZA PRIJEM TURISTA

ŽIVAN BEZIĆ

Tri su temeljne situacije obitelji u odnosu na turizam:

1. obitelj, kao cjeina, poazi na odmor. Tu pojavu bismo mogli nazvati *aktivni* turizam.

2. obitelj ne polazi na odmor, već u svojoj kući ili stanu prima strane goste. Njihov posao skupa s onim ugostiteljskih radnika u raznim turističkim objektima možemo nazvati *receptivni* turizam.

3. ima obitelji koje niti idu na odmor niti primaju goste, ali se nalaze u turističkom mjestu i usred turističkog ambijenta, pa su neizravno upletene u promet gostiju. To bi bio *pasivni* turizam.

Naš je zadatak da se u ovom predavanju zabavimo receptivnim turizmom, i to jedino obiteljskog tipa. Pasivni turizam ćemo samo usput dotaknuti.

Briga o gostoprimcima nije samo naša pastoralna dužnost, već isto tako i pitanje socijalne pravde. U turističkoj literaturi i praksi, kao uostalom i u pastoralnoj, gotovo čitava pažnja se obraća gostima, a ugostiteljima mala ili nikakva. Sva naša nastojanja i obziri idu turistima — onima koji imaju novaca i došli su da planduju! — a o sirotinji, koja sebi ne može priuštiti odmora i potreba joj je ugošćavanjem stranaca zaraditi koji dinar, te stoga mora služiti imućnima, kao da i ne vodimo računa. (Bojim se da i sam naslov mojeg referata nije zadan više iz brige oko dobra turista, nego iz zabrinutosti za dobrobit domaćina!). Pažnjom koju ćemo pokloniti obiteljima koje primaju goste i koje podnose »tegobu dana i noći«, ispunit ćemo svoju pastoralnu i ljudsku obavezu.

Precizni zadatak našeg referata jest *odgoj* obitelji za prijem turista. Nije, dakle, naša zadaća govoriti na prvom mjestu o onome što su dužni učiniti domaćini u odnosu na svoje goste, nego o dužnostima odgojitelja tih obitelji, tj. Crkve općenito, a župnika napose. Trebamo se pozabaviti najprije djelovanjem dušobrižnika u odgajanju njegovih vjernika za prijem gostiju.

Radi se nadalje o odgoju obitelji, ne ugostiteljskih radnika koji su zaposleni u turističkim ustanovama. Ovdje ne dolaze u obzir ni privatni vlasnici pansiona, prenoćišta, kampova, restorana i gostiona, kojima je ugošćavanje glavno zanimanje i vrše ga kao zanat. Njihov lokal nije više obiteljska sredina, iako možda njime upravlja neki bračni par, a pomažu

i djeca.¹ Receptivni obiteljski turizam je samo onaj koji se odvija u privatnoj kući, u krugu jedne obitelji i u njihovim obiteljskim prostorijama.²

Konačno, pretpostavljamo kao po sebi razumljivo da je odgoj o kojemu mi govorimo — *kršćanski* odgoj. Mi smo se sakupili u ime Krista i njegove Crkve, kao službenici kršćanske vjere, kojima leži na srcu dobro njihovih vjernika i naših kršćanskih obitelji. Stoga polazimo od stano- višta da je gostoljublje kršćanska *krepost*, a mi smo odgojitelji našega kršćanskog puka.

Fenomen turizma, bilo aktivnog bilo receptivnog, veoma je važan problem katoličkog pastorala. Premda ga je nedavno jedan hrvatski književnik nazvao modernim »kičom«³, ipak mu moramo posvetiti dužnu pažnju. Sjetimo se da je Luther bio poljuljan u svojoj katoličkoj vjeri baš za vrijeme svojeg boravka u Rimu, a da je Ernest Psychari, Renanov unuk, stekao vjeru na svojim afričkim putovanjima (kako svjedoči njegovo djelo »Le voyage du Centurion«).

OBITELJ I TURIZAM

Uz krupne turističke objekte kapitalističkog i socijalističkog tipa — kao što su hoteli, moteli, kampovi, javna konačišta, menze, restorani, ljetovališta, pansioni, plažna postrojenja, skijaške prateće usluge, putničke agencije i sl. — svuda u svijetu, pa tako i u našoj zemlji, postoji i obiteljski receptivni turizam (»Privatquartier« ili, kako se kod nas kaže, »kućna radinost«). Nekim obiteljima je to glavno vrelo prihoda i od njega se živi tijekom čitave godine. Drugima je to samo dodatni приход, što ga stižu u vrijeme sezone.

Neke obitelji u svojoj kući ili u svome stanu imaju u pripremi posebne sobe za goste, koje su u tu svrhu i uređene. Većina pak ustupa strancima vlastite sobe, kojima se inače sami služe, a u sezoni se smještavaju po tavanima, podrumima, kuhinjama ili u susjedstvu. »U Jugoslaviji je 1973. 95.000 obitelji primalo goste. Kućna je radinost raspolagala sa 219.890 ležaja. Statistike pokazuju da se 21⁰/₁₀₀ svih noćenja ostvarilo u tom sektoru.«⁴ Uzme li se u obzir da mnoge obitelji primaju goste kao »rodbinu i prijatelje«, te tako izmiču turističkoj kontroli, taj postotak mora biti mnogo veći.⁵

1 U Austriji se turističko ugostiteljstvo nalazi uglavnom u rukama obiteljskih objekata (Familienbetriebe). God. 1966. je tamo od sveukupnog ugostiteljstva 66,4% bilo posluživano samo od pripadnika obitelji (10. Tagung der Intern. Arbeitsgemeinschaft der Kath. Seelsorge für Gastengewerbe, Faistenau-Salzburg 1967, str. 7).

2 Riječ obitelj dolazi od obitati, obitavati, dakle skupa stanovati. (Skok, *Etimologijski rječnik*, sv. II, Zagreb 1972, str. 537). Grčko *οίκειν* i *παροικεῖν* nas upozorava na vezu obitelji i župe.

3 D. Dragojević, *Izmišljotine*. Izd. Naprijed, Zagreb 1976, str. 20.

4 *Turizam zblížava narode*. Izd. K. S. Zagreb 1976, str. 65.

5 Na tlu dubrovačke biskupije godišnje se ostvari preko 5 miliona noćenja, od čega otpada na privatni smještaj preko 1 milion. U samoj općini Dubrovnik kućna radinost raspolaze s 13.115 ležajeva. Napomenimo, komparacije radi, kako se u švicarskom kantonu Ticino obavi tokom godine 1.171.168 noćenja kod privatnih obitelji (*Problemi pastorali del turismo*. Atti del I Symposium internazionale sulla pastorale del turismo. Lugano 1963, st. 139).

Novi odnosi koji tako nastaju na liniji gost — domaćin imaju mnogovrsne *reperkusije* na ekonomskom, nacionalnom, kulturnom, moralnom i vjerskom polju. Neke od njih su očito pozitivne, a neke su nažalost i negativne.

Među *pozitivne* posljedice obiteljskog receptivnog turizma možemo ubrojiti:

— materijalno obogaćenje za domaćina. Ugošćavanjem on koji put osigura sebi ekonomsku egzistenciju za čitavu godinu, a u svakom slučaju poveća svoj obiteljski budžet;

— duhovno obogaćenje, koje je vrednije od materijalnoga. Domaći nauče upoznavati nove ljude i običaje, nove jezike i kulture. Stiču nove spoznaje i poznanstva. Proširuju svoje uske lokalne horizonte;

— vjersku toleranciju, jer su često gosti stranci po vjeri. Imaju prigodu upoznati vjeru jedni drugih, a onda je i poštivati. Na taj način se ideja ekumenizma učvršćuje na obje strane. Često nam inovjerci pružaju dobar primjer vjerskog života, te nam njihovo vladanje može poslužiti kao neizravni ukor ili poticaj;

— ljudsku toleranciju i širokogrudnost. U domaćinu se rađa osjećaj odgovornosti za njegove goste i pruža mu se prilika za vježbanje uslužnosti i vršenja dobrih djela. Kršćanska krepost gostoljublja se vrši u praksi;

— ne samo toleranciju, nego također ljubav i prijateljstvo. Često se među gostima i domorocima rodi iskreno prijateljstvo i simpatija. Nastaje međusobna izmjena darova i stalno dopisivanje. Uslijed toga se nastavlja izmjeničnim posjetima i trajnim prijateljskim vezama.

Bojim se da su *negativne* posljedice još brojnije:

— grubi materijalizam, osobito kod onih obitelji kojima je novčana zarada jedini cilj ugošćavanja. Pogotovo kad se tzv. gostoprimstvo pretvori u beskrupulozno iskorištavanje gostiju. U kratko vrijeme jedne sezone želi se nagomilati što veća zarada, a gosta se smatra samo objektom »pumpanja«. Tehnike iskorištavanja, naučene u prvim sezonama, dotjeruju se i usavršavaju u slijedećima;

— moralna ugroženost. Gostoprimci su izloženi čarima bogatih stranaca, njihovim lošim primjerima, rafiniranom načinu uživanja, nemoralnom vladanju, pa čak i otvorenim napastima. Dosta često se svjesno podlažu njihovim mušicama i hirovima u strahu da ne izgube »mušterije«. Objesnim rasipanjem novaca bogati turisti kvare svoje ugostitelje i ostale domoroce. Na sreću, pravi avanturisti ipak obično ne traže obiteljski smještaj;

— narušen je obiteljski dnevni i moralni red. Sve se podređuje komforu bogatih platiša. Članovi obitelji se nalaze razdvojeni, u kuću probijaju novi običaji, nema više ustaljenoga domaćeg života. Poremećen je danji i noćni mir. Domaći su svi zbijeni u jednoj sobi ili raspršeni kojekuda. Između gostiju i pojedinih članova obitelji mogu se pojaviti nezdravi afiniteti;

— tolerancija prema strancima može prijeći razumne granice, pretvara se u osjećaj manje vrijednosti i ljigavu servilnost. Gostu je sve dopušteno, stanodavac ima samo da udovoljava njegovim kapricima;

— uslijed uskog dodira između domaćih i stranih, mjesto prijateljstva znade katkada buknuti i pravo neprijateljstvo. Ako je turist hedonistički

raspoložen cinik, a domar beskrupulozni trgovac, neminovne su napetosti, svade i otvoreni sukobi;

— domaćica je redovito prezaposlena i preopterećena.⁶ Osim brige za obitelj tu su i gosti kojima se ukazuje maksimalna pažnja. Fizička iscrpljenost i zamor su joj na zdravstvenu štetu, a zapuštena djeca stvaraju velike odgojne poteškoće. Ako se dotle i muž osjeća suvišnim u kući, on traži razbibrigu drugdje;

— briga za goste krade domaćima praznike i blagdane. U sezoni ugostiteljima većinom nije moguće ni zaviriti u crkvu. Umorni i prezauzeti nemaju više vremena ni za privatnu molitvu, dok zajednička obiteljska molitva sasvim otpada;

— zbog obiteljske časti domaći se moraju pred posjetiocima »iskazati« i »pokazati«. Kad bi ih to navelo da stvarno budu bolji i da poprave svoje vladanje, toliko bolje. Nažalost, o pravom popravku nema ni zбора, sve ostaje na vanjskoj uglađenosti i glazuri. Žetvu bere obično licemjerje.

Posebni su problem djeca i mladež. Oni na neki način gube svoj dom. U njemu sada gazduju stranci. Gube i svoje roditelje, jer su ovi potpuno u službi gostiju. Većinom gube i svoje sobe, jer su i one iznajmljene. Ako su stariji, obično i oni treba da uđu u službu turista ili u svojoj kući ili u kakvom hotelskom pogonu. Izloženi su lošim utjecajima stranaca, nekad su i objekt njihovih pohota. Ako se među došljacima nađe njihovih vršnjaka i vršnjakinja, jesu li im to uvijek dostojni drugovi? Mladež je okružena nenormalnom i permisivnom klimom kamo god se kreće, u kući, oko kuće i u čitavom mjestu.

Navedene negativne popratne pojave turizma stavljaju Crkvu pred teški problem: kako im doskočiti ili barem umanjiti negativno djelovanje? Prije nego zađemo u pojedinosti bilo bi dobro iznijeti nekoliko praktičnih načela, koja nam mogu pomoći u turističkom pastoralu:

1. Svima nama — i svećenicima i vjernicima — mora biti jasno i uvijek prisutno u pameti da je, kako aktivni tako i receptivni, turizam *pitanje vjere i morala*. Ni u kojem slučaju to nije indiferentna stvar koja se ne tiče Crkve ni njezinih vjernika.

U prvom redu bi sami turisti morali držati na pameti njemačku izreku po kojoj »Von Gott gibt es keinen Urlaub«. Zapravo svaki odmor i putovanje je, kako tvrdi Wilhelm Zauner, »ein Urlaub bei Gott... Gott immer mit uns geht, wenn wir auf Reisen gehen.«⁷ Kad bi se svi gosti vladali u svjetlu te istine, otpale bi za domaćine gotovo sve poteškoće. Naprotiv, većina korisnika praznika misli: kad već »Urlaub« dolazi od »erlauben«, onda mi je na odmoru sve dopušteno. Nažalost gotovo nitko ne zna da »erlauben« pripada starogermanskom korijenu »laubjan« (što znači voljeti) i u srodstvu je sa »galaubjan« (vjerovati), od čega dolazi i riječ »Glauben« (vjera).⁸

Kod gostoprimaca bi pak morala dominirati *kršćanska motivacija* u primanju i dvorenju gostiju. Rekao sam »morala bi dominirati«, kad je

6 Po francuskim statistikama tamo majka s 1 djetetom sedmično radi 52 sata, s dva djeteta 64 sata, a s 3 djeteta 70 sati (A. du Laurens, *Le loisir et les loisirs*. Ed. Fleurus, Paris 1963, str. 54). A koliko tek onda kad ima goste u kući?

7 *Diakonia*, br. 5, g. 1975, str. 290.

8 *Der Grosse Duden. Herkunftswörterbuch. Etymologie*. Mannheim 1963, str. 225.

već teško tražiti da bude jedina motivacija. Ugostitelji bi trebali primati putnike onako kako su ih primali biblijski patrijarsi ili kako su Krista dočekale u Betaniji Marta i Marija. Posljednji Koncil je preporučio kršćanskim obiteljima da rado pružaju gostoprimstvo i ljubezno primaju goste.⁹

Mislim da našim vjernicima još uvijek dovoljno ne naglasujemo kako je gostoprimstvo djelo milosrđa (Isus: »Bio sam putnik . . .«), dokaz prave vjere (koja u putniku gleda samoga Krista), čin kršćanske ljubavi (kojoj su i stranci »bližnji«). Napokon da je φιλοξενία kršćanska krepost koju nam preporučuje sv. Pismo (1 Pt 4,9, Rim 12,13: τῆν φιλοξενίαν διώκοντες). 2. Pored kršćanske motivacije u primanju gostiju našim obiteljima koje primaju turiste moramo isticati i *ljudsku, naravnu motivaciju*. Senzibilnost za potrebe bližnjega i osobni ljudski kontakt spadaju u temelje ljudske solidarnosti. Oni gosti koji traže privatno stanovanje očekuju osobnu pažnju i poštovanje, žele ljudsku prisnost, jer ne vole biti tretirani kao serijski hotelski potrošači.

Već u Starom zavjetu je Bog tražio od Izraelaca da ljubezno primaju putnike sjećajući se da su i sami jednom bili stranci u tuđoj zemlji (Lv 19,33). I mnogi članovi hrvatskog naroda su bili stranci u istoj zemlji (zbjegovi u Egiptu za vrijeme II. svjetskog rata), a i danas su kao emigranti (u Americi ili Australiji) ili kao radnici razasuti među svim narodima Evrope. Napokon i mi sami možemo biti putnici ili turisti u tuđim zemljama. Tu vrijedi ono zlatno pravilo morala: što ti je drago da drugi učini tebi, učini i ti njemu. I obratno. Gostoljublje je, uostalom, stara slavenska i hrvatska vrlina.

3. Premda svaka kršćanska obitelj treba da bude uvijek otvorena prema gostima, ona mora misliti i na samu sebe, tj. mora *sačuvati svoj obiteljski identitet*. Nikada ne smije dopustiti da stranci podriju temeljne vrednote na kojima počiva svaka obitelj: bračnu vjernost, obiteljsku solidarnost, pravilan odgoj djece, jedinstvo i svetost obiteljskog doma. Stoga će dobro doći prijateljska distanca: stranac je dragi gost i gostu pripada najveće poštovanje, ali on ipak nije član obitelji niti sudionik obiteljskih prava.

Vidjeli smo na koje sve načine može biti ugrožena obiteljska cjelovitost i sklad. Stoga je svećenikova dužnost pružiti ugroženim obiteljima svaku pomoć i duhovnu potporu u čuvanju njihova moralnog integriteta. Mora osobito imati na oku one članove obitelji koji su njezina najslabija karika i na kojima se može slomiti »l'anneau d'alliance«. To mogu biti kako odrasli — oni koji su »umorni« od braka — tako i mladež koja je po svojim tendencijama već na putu emancipacije od obiteljskog kruga.

4. Svaki je svećenik zainteresiran za to da naše obitelji postanu kršćanskim svetištem. Kako se to postiže, ne spada na nas u ovom času. No za turističke predjele postoji još jedan problem: kako će naše obitelji *ostati kršćanskim svetištima*. Turizam stavlja na kušnju njihov vjerski život. Ako su do sada i bile kršćanske, hoće li odoljeti poplavi turističkih sloboština? Da li će i nadalje zadržati svoje lijepe katoličke tradicije i običaje? Neće li možda pred strancima zatajiti svoje vjersko osvjedočenje te posakrivati raspela i svete slike? Ne sije li prisutnost inovjeraca sjeme sumnje u vlastitu vjersku orijentaciju?

⁹ Apostolicam actuositatem, 11.

Naša pastoralna briga mora ići u pravcu imuniziranja vjere domaćih u odnosu na nevjeru ili krivovjerje došljaka. Moramo rušiti u dušama domododaca krive ljudske obzire i razne predrasude manje vrijednosti, irenizma, indiferentizma ili ksenodulije. U njima moramo buditi ponos na vjersku i narodnu baštinu prema onoj: »Tuđe poštuj, a svojim se diči!« 5. Zauzeti samo defenzivni stav u odnosu na strance, bila bi taktička pogreška. U njima moramo gledati prije svega prijatelje i drage goste, a ne samo potencijalne rušitelje kršćanskih svetinja. Naša kršćanska ljubav se mora zainteresirati i za njihovo duhovno dobro. Iz te ljubavi bi se morao roditi u kršćanskim domaćinima jedan novi duh, *apostolski duh*. Svaki naš domaćin bi se morao osjećati u dodiru s tuđincima apostolom Kristovim. Za to mu se kao gostodavcu pruža upravo sjajna prilika.

Eto i nama novo polje rada: odgojiti kršćanske obitelji da postanu apostolska žarišta za svoje goste. Naše turističke obitelji bi se morale pretvoriti u male misijske postaje, u baze katoličke akcije. Prije svega svjedočenjem žive vjere i praktičnog kršćanskog morala. Uzornim obiteljskim životom, kako među supružnicima, tako i u njihovu odnosu prema djeci. Nema za inovjerca ljepšeg poticaja na vjeru od slike jedne uzorne katoličke obitelji. U takvoj atmosferi gosti mogu naći putokaz i za rješenje svojih vlastitih osobnih i obiteljskih problema. A kad bi još domaćin znao pronaći u pravo vrijeme, na pravi način, pravu kršćansku riječ za svoje goste, eto nas na uspješnom apostolskom putu.

PRIPRAVA NA SEZONU

Nakon ovih načelnih postavki možemo prijeći na praktična pitanja. Prvo je: *tko se dužan brinuti o odgoju obitelji za prijam turista?*

U prvom redu *čitava župska zajednica* koja prima turiste, kako to konstatira Opći direktorij za dušobrižništvo turista (točka 7). Sasvim posebnu brigu na terenu imaju tzv. personalne turističke župe ili misije »cum cura animarum«, ako i gdje postoje. Kao njihov predstavnik i pastir osobno je za turistički pastoral odgovoran *mjesni župnik* i turistički misionar ili kapelan. U odgoju domaćih, dakako, glavna uloga pripada mjesnome župniku.

Uz lokalnu vjersku zajednicu za turistički pastoral odgovara i *biskupijska zajednica* na čelu s ordinarijem i svojim odborom za turizam, o čemu također izričito govori spomenuti Direktorij (17—29). Napokon i *čitava Crkva* preko biskupskih konferencija i Kongregacije za kler (14,15).

Odgoj kršćanskih obitelji za prijam turista se može odvijati u tri vremenske faze: 1) priprave, kojoj je mjesto u predsezoni, 2) pastoralnih akcija za vrijeme sezone i 3) pastoralne bilance što se obavlja u posezoni.

Kako teče vrijeme priprave?

Kao i u svim ostalim akcijama i ovdje moramo razlikovati daljnju i bližu pripravu. Daljnja priprava se u turističkoj župi obavlja kroz čitavo vrijeme, trajno. Ona je permanentna briga župnika i treba da prožima sve njegove napore, propovijedi i odgojni rad čitave godine. U ovoj fazi priprave on ima dovoljno prilika da se posveti obrađivanju pojedinaca i onih obitelji koje trebaju njegovu posebnu pomoć i pažnju.

Osim čisto pastoralnog djelovanja u smjeru duhovne izgradnje moglo bi se u to vrijeme organizirati i tečajeve za strane jezike, pa za higijenu, kuhanje, domaćinstvo i bon-ton.

Bliža priprava se obavlja pred samu sezonu, dakako ne u zadnji čas. Ona treba da se proteže mjesecima, a kulminira u tzv. »turističkom danu« ili »tjednu«. Toplo ju je preporučio već i prvi međunarodni simpozij o pastoralu turista, što se je održao u Luganu (kolovoz 1963).¹⁰

Sam sadržaj te priprave valja da se razvija u *pozitivnom* pravcu. Potrebno je ukazati našim obiteljima kako je turizam divna šansa za mnoga dobra djela. Mjesto da ih suviše strašimo opasnostima koje ih čekaju, obratimo im pažnju na sve ono dobro što mogu učiniti ne samo sebi, već i svojim gostima. Upozorimo ih da će njihova obitelj biti prva i najjača slika koju će stranc dobiti o njihovu mjestu, župi, kraju, narodu i Crkvi. Svojim kršćanskim vladanjem oni mogu uspjati da ta slika bude pozitivna.

Kao elemente odgoja obitelji za primanje turista možemo preporučiti: — već spomenutu odliku kršćanskoga gostoljublja. To je krepost koja spada u bit kršćanskog obiteljskog života;

— ostale domaćinske vrline: pažljivost, uljudnost, srdačnost, uslužnost, čistoća, higijena, pomoć u svim potrebama;

— župnik G. Hager preporučuje svojim obiteljima četiri stožerne kreposti: razboritost u primanju gostiju, pravednost u naplaćivanju usluga, hrabrost u presjecanju turističkih hirova i umjerenost u služenju, koja neće ići do servilnosti;¹¹

— bratsko služenje u duhu Kristove ljubavi i njegova primjera;

— katoličko svjedočenje za svoju vjeru, riječju i djelom, kao pojedinci i kao obiteljska cjelina;

— strogu dužnost dobra primjera. Kao što stranac može sablazniti domoročaca, moguć je i obratan slučaj;

— u odnosu na inovjerce katolik neće zaboraviti svoj zadatak apostola i ekumeniste;

— prema ateistima će biti tolerantan i pun bratske pažnje;

— ako su gosti pripadnici raznih vjera, grupa, nacija ili rasa, domaćin će biti centripetalna snaga koja će kršćanskom ljubavlju privlačiti svakoga.

Župnik neće zaboraviti naglasiti i dužnost ostalih članova obitelji da pomognu majci ili domaćici u njezinu napornu poslu.

Naravno da dušobrižnik neće propustiti upozoriti svoje župljane i na opasnosti kojima će biti izloženi od bogatih i rastrošnih gavana, od međunarodnih varalica, od raskalašenih play-boya i blaziranih snobova. Važno je da se domaća mladež nikako ne dade zavesti šarmom sličnih tipova. U takvim slučajevima je uz vjeru i ponos dobar saveznik domaćih vrednota.

Možda će biti dobro upozoriti domaće da najveće opasnosti leže u njima samima: ako imaju osjećaj manje vrijednosti, ako u sebi nose pohlepu za pretjeranom zaradom, ako zataje svoje dobre običaje i svetinje, ako se i sami dadnu zavesti u kolo turističkog hedonizma i »slatkog života«. U svoju kuću npr. ne bi smjeli primati parove koji nisu vjenčani niti tolerirati zabave koje nisu čudoredne.

¹⁰ *Problemi pastorali del turismo*. Lugano 1963, str. 172.

¹¹ K. Wiesli, *Im Dienst am Menschen*. Salzburg 1969, str. 27—29.

Kojim će se pastoralnim *sredstvima* poslužiti dušobrižnik u svom odgojnom radu s obiteljima? Oblici rada mogu biti:

- klasične propovijedi u kojima će izlagati turističku problematiku s pastoralnog stanovišta,
- kateheze za mladež i odrasle, koje ne smiju mimoći fenomen turizma,
- večernji tečajevi, na kojima će verzirani predavači iznositi stručne poglede na turizam,
- obiteljski sastanci po sistemu grupnog rada, na kojima mogu predstavnicima obitelji ili bračni parovi iznijeti svoja dosadašnja iskustva,
- duhovne obnove i pobožnosti u crkvi s direktnom pripravom na turističku »pošast«,
- knjige, brošure i leci o načinu ugošćavanja, koji će se dijeliti besplatno (ili uz malenu odštetu) gostoprimcima.

Sve se to može odvijati u okviru posebnog »turističkog dana« ili »tjedna« što se slavi u turističkim biskupijama i krajevima. Taj (tje)dan bi mogao biti okrunjen nekom privlačnom svečanošću ili priredbom. Kad bi župnik u tom pravcu mogao računati i na suradnju civilnih turističkih foruma, opći bi uspjeh bio nesumnjivo veći.

Priprave za doček gostiju ne smiju ostati samo na razini svečanosti, parada, govornacija i moraliziranja. Župnik će u svom pastoralnom *vijeću* na vrijeme i detaljno razraditi sve probleme što ih sezona nosi sobom. Turistička sekcija tog vijeća će uzeti na sebe sav teret priprave, organizacije i ostvarenja predviđenih zadataka. Na vrijeme će se npr. tiskati plakati i listovi s informacijama o bogoslužju. Mogla bi se u župskim prostorijama otvoriti i posebna knjižnica za dolaznike na njihovim jezicima. Ili, možda, organizirati službu čuvanja djece gostiju (u tom slučaju pobrinuti se za prostorije, namještaj i personal!)

Mjesni župnik mora imati podršku u *biskupijskom turističkom odboru*, koji će biti inicijator svih pastoralnih akcija na razini biskupije, pomoćnik mjesnim pastoralcima i vijećima, te ujedno i nadzorni organ nad cijelim turističkim pastoralom. Taj odbor će se pobrinuti da se prenesu na teren biskupovo pozdravno pismo gostima i ostali pismeni materijali potrebni u odgoju obitelji za prijam turista. Ne bi bilo loše kada bi biskup uputio i posebno pismo ne samo turistima, nego i obiteljima što ih primaju. Članovi i stručnjaci turističkog odbora će, dakako, redovito obilaziti svoja turistička područja nudeći teoretsku i praktičnu pomoć na licu mjesta.

Odbor za turizam pri Biskupskoj *konferenciji* ima slične zadatke kao i biskupijski odbori, samo na nacionalnom nivou. On će obično raspolagati i boljim stručnjacima i većim sredstvima i jačim mogućnostima rada. On će pripravljeni materijale za turističke dane ili tjedne i možda najlakše nabavljati Biblije, liturgijske knjige i publikacije na stranim jezicima. Njegova grupa turističkih eksperata mogla bi također obilaziti teren i biti na raspolaganju za pomoć lokalnim dušobrižnicima.

U ovu svestranu akciju pastorizacije turista mogao bi se korisno uključiti još jedan faktor. To je *obiteljski pokret*, razvijen u Hrvatskoj, ili slične ustanove nastale u drugim katoličkim zemljama. On je predestiniran da postane odgojiteljem naših obitelji za primanje turista. Zagrebačka obiteljska škola mogla bi barem jedan semestar posvetiti i tom pitanju. Ogranci obiteljskog pokreta, što se nalaze na samom turističkom terenu, mogli bi se trajno baviti ovom tematikom.

Kršćanska obiteljska revija »Kana« bi također trebala koju od svojih stranica posvetiti formaciji naših obitelji u problemima turizma. Posebno bi to bio zadatak župskih listova što izlaze na području Slovenije i jadranske obale.

SEZONA I POSEZONSKI OBRAČUN

Sve vjerske pripreve treba da su gotove prije početka turističke sezone. Čim se sezona otvori, ugostitelji su nam gotovo nedostupni.

Sad je vrijeme da se preporučeno i pripravljeno stavi u praksu.

Ako su gosti samo na spavanju, domaćin ih može barem lijepo naveče dočekati i ujutro, nakon doručka, ispratiti. U svakom slučaju im može na noćni ormarić postaviti Novi zavjet, a sobu uresiti cvijećem. Svima će osigurati mir u kući i tišinu u susjedstvu.

Kad se gosti i hrane za obiteljskim stolom, domaćinu se pružaju šire mogućnosti apostolata i dobrih djela. Ako su gosti dobri, pobožni i uglađeni ljudi, mogu jedni druge učvrstiti u međusobnoj vjeri i plemenitosti. Ako su neuljudni i pustopašni tipovi, domaći će ih svojom trijeznošću, finoćom i disciplinom potaći na uglađenost. Pokažu li se kao bolesni ili neurastenici, od članova obitelji se očekuje strpljivost i samaritanstvo. Ukoliko su došljaci poljuljani u svojoj bračnoj slozi ili možda rastavljeni, stanodavci im mogu silno pomoći primjerom svog obiteljskog sklada.

Možda je još najljepše kad se domaćoj obitelji nalazi u posjetu kompletna strana obitelj. Za odrasle je to prigoda izmjeničnog obogaćivanja, a za djecu radost igre i društva. »Christ-sein«, kako kažu Nijemci, znači zapravo »Mit-sein«.

Čim se pruži prva prilika, domaćin će povesti svoje goste do crkve. Prva prilika je već onda kad ih prati kroz mjesto i pokazuje lokalne znamenitosti. Slijedeća je prigoda nedjeljno ili blagdansko bogoslužje. Tom zgodom je dobro goste upoznati s mjesnim župnikom ili turističkim misionarom (ako je tu).

Vrijedni župnik ili misionar će uzvratiti gostima posjet u gostodavnoj kući i zadržati prijateljske veze s jednima i drugima. Ako ne može dospjeti sam župnik, odnosno njegov pomoćnik, eto prilike da se okušaju članovi turističke sekcije župskog pastoralnog vijeća. Oni bi mogli upoznati goste sa župskom bibliotekom ili čitaonicom, u kojoj bi trebalo biti knjiga i časopisa na jezicima turista. (Ovdje sam slobodan zamoliti odgovorne dušobrižnike iz onih zemalja iz kojih nam turisti dolaze, da bi bilo dobro kad bi oni opskrbili naše knjižnice literaturom na svome jeziku).

U granicama njegovih mogućnosti mjesnom župniku bi bila dužnost da za strance organizira, osim bogoslužja, i razne vjerske priredbe, proslave, izložbe folklora, predavanja i slične stvari. Kršćanski će domaćin onda nastojati da strance upozna s pripremljenim priredbama i pratit će ih na lice mjesta.

Redovito se u samom mjestu ili njegovoj okolini nađe i kakva vjerska znamenitost ili svetište, odnosno prošteništa. Eto domaćima krasne zgode da povedu svoje goste na same izvore religioznog nadahnuća.

Domaći kler i gostoprincipi moraju posebnu pažnju posvetiti gostujućoj mladeži. Koliko u samoj kući, toliko i van kuće. Valjalo bi za njih pro-

naći dobro društvo, prikladna sastajališta i zabave. Kod spremanja vjerskih priredbi treba i na njih misliti. Još bolje: uključiti ih u sam rad!

U mnogim zemljama izdaju posebne novine ili biltene na jezicima gostiju. Nažalost, mi nešto takva ne možemo pokrenuti, ali kratke informacije, možda otipkane na pisačem stroju, nisu nemoguće. One na najkraći način mogu doći u ruke putnika upravo preko ugošćujućih obitelji.

Misleći na goste, domari ipak ne smiju zaboraviti svoje obiteljske, susruške i roditeljske dužnosti. Ne valja povrijediti ni svoje susjedske obaveze (čuvanje tišine, održavanje higijene, izbjegavanje neloyalne konkurencije i sl.). Još manje će zapustiti svoje obaveze prema Bogu i vjeri.

Obitelji koje se ne bave primanjem turista, ali žive u turističkim mjestima (što smo nazvali situacijom pasivnog turizma), moraju biti spremne da u potrebi priskoče u pomoć susjedima ili samim gostima ako su ovi ostali bez krova. I one su potencijalno receptivne, rezerve su za slučaj nenadanih potreba ili, ne daj Bože, nesreća.

Kakogod je važno gosta lijepo primiti na dolasku, jednako je potrebno i srdačno ga ispratiti na odlasku. Osim stiska ruke i prijateljskog pozdrava, dobro bi došao i neki maleni poklon ili uspomena. Ako se gosti poslije i pismeno zahvale, neuljudno bi bilo ne odgovoriti. A, kao kršćani, treba i jedan za drugoga moliti!

Po završetku sezone svi ugostitelji, privatni i društveni, prave konačnu bilancu ili *obračun*, što im ne možemo zamjeriti. Zlo je jedino u tome ako se ostane na financijskom obračunu. Nakon što su se novčanici napunili i štedne knjižice ispunile, kršćanin pravi još jednu bilancu — moralnu. On se postavlja pred sudište svoje savjesti.

To bi morao učiniti svaki *pojedinač* koji je sudjelovao na bilo koji način u procesu turizma. Izgleda da nam ova vrsta obračuna još nije postala kršćanskim običajem ni kod ispita savjesti ni u sakramentu ispovijedi.

Kako svaki član *obitelji* kao pojedinac, tako i svi skupa, kao zajednica, moraju jedan pred drugim položiti račun o svome vladanju. Ne samo koliko su ekonomski pridonijeli kućnom budžetu, već još više koliko su moralno obogatili svoju obitelj. Isto tako moraju položiti račun i pred Bogom. Svoju ljubav prema Bogu, naime, očitovali su u svom odnosu prema gostima. Taj bi obiteljski ispit savjesti svi članovi morali učiniti skupno, glasno i u duhu odgovornosti.

Svoju »turističku savjest« bi trebala ispitati i čitava *župa*. U prvom redu njezin pastir i voditelj. Po završetku sezone dobro je pozvati sve ugostitelje svoje župske zajednice, osobito obitelji koje su primale goste, na zajedničko pokorničko bogoslužje u crkvi, čiji će glavni sadržaj biti odnos prema gostima. Još bolje ako se to učini u okviru duhovne obnove. Tu će se zajednički sumirati moralne suficite i deficite. Naročito će se nastojati ispraviti loše posljedice, posebno one kojima je bila izložena mladež.

Ako bi se prije odlaska gostiju među njima obavila anketa o njihovim utiscima, ona bi nam pri završnoj bilanci došla kao naručena.

U ovom važnom ispitu savjesti ne smiju izostati ni odgovorne biskupijske instance: delegat za turizam, odbori za turizam biskupije i biskupskog sabora. Kako su oni izvršili svoju dužnost prema gostima i njihovim domaćinima?

Završavam s pozivom na naše kršćanske tradicije. Sjetimo se Krista služitelja koji pere noge svojim uzvanicima. Ne zaboravimo da je svoje Kraljevstvo usporedio s gozbom, da nam je na Večeri darovao sama sebe i da će nas na sudnjem danu pitati o ljubavi prema bližnjemu. Sjetimo se da su prvi kršćani bili »jedno srce i jedna duša«, uvijek gostoljubivi prema putnicima. Nisu zaludu prve kršćanske zajednice dobile ime *παροικία*. U srednjem vijeku je samo Crkva podizala gostinjske, azile i hospicije.

»Hôtel-Dieu« je bio prvi uzorak modernog hoteljerstva. Neka ne bude i posljednji!

I neće biti ako svaka kršćanska obitelj zaista postane i ostane »hôtel-Dieu«.